

Філософія сучасної освіти. Сучасні педагогічні технології та методики

Колеснік К.А.

асистент кафедри дошкільної та початкової освіти

Вінницький державний педагогічний університет ім.М.Коцюбинського

м.Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТА ГРУПОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Школа – це життєвий простір дитини, в якому вона не просто готується до життя, а живе. Тому навчальна робота повинна плануватися так, щоб сприяти становленню особистості як творця і проектувальника життя, гармонізації та гуманізації стосунків між учнями та педагогами, школою і родиною, керуючись ідеями самоцінності дитинства, демократичного діалогу між поколіннями. Гармонійне поєднання форм і методів навчальної діяльності є однією з важливих передумов підвищення інтересу до навчальних дисциплін, розвиток творчості й самостійності молодших школярів.

Сучасна школа потребує ефективного вирішення проблеми організації різноманітних форм навчання молодших школярів, адже важливо, щоб навчальний процес став для дітей не тільки оволодінням знаннями, без яких вони не зможуть обійтися у повсякденному житті, але й викликав естетичне задоволення, палке бажання йти шляхом свого розвитку, долаючи складні ділянки у навчанні, обходячи невиразність та звичне ставлення до нього, знаходячи кожного разу щось нове, привабливе і цікаве у почутому, побаченому й пережитому.

В історії світової педагогічної практики відомі найрізноманітніші форми організації навчання. Їх виникнення, розвиток, удосконалення і поступове відмирання окремих з них пов'язане з вимогами, потребами суспільства. Кожний новий історичний етап у його розвитку накладає відбиток і на організацію навчання. Цілі та зміст навчання більш успішно досягаються за допомогою видозмінювання організаційних форм навчання. Це пояснюється специфікою розвитку дітей молодшого шкільного віку,

зокрема сприйнятливістю до особистісного досвіду інших – їхнього творчого пошуку емоційних оцінок.

Відзначимо, що проблема удосконалення організаційних форм навчання не є новою. Вона досліджувалася такими видатними педагогами, як Я.А. Коменський, Д.І. Песталоцці, Г.С. Сковорода, К.Д. Ушинський, В.О. Сухомлинський.

На сучасному етапі реформування освіти удосконаленням організаційних форм навчання займалися і опікуються дотепер Ю.К. Бабанський, В.А. Оніщук, О.Я. Савченко, М.Д. Виноградова, М.І. Махмутов, В.К. Дяченко, Я.Л. Коломийська, Р.Л. Кричевський, Л.І. Уманський, О.Г. Ярошенко та інші.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури свідчить про нечітке та неоднозначне тлумачення поняття „форми організації навчання”, що спричиняє до термінологічної плутанини. В педагогічних джерелах є різні визначення форми навчання як категорії дидактики: форма роботи, засіб роботи, організація навчання.

Форма організації навчання – спосіб організації навчальної діяльності, який регулюється певним, наперед визначеним розпорядком; зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюється у визначеному порядку і в певному режимі [1, 165].

Загальноприйнятими формами організації навчальної роботи є колективна — уроки у школі, лекції та семінарські заняття у вузі, екскурсії, факультативні заняття тощо та індивідуальна — самостійна робота, дипломні та курсові проекти тощо, які суттєво відрізняються за ступенем самостійності пізнавальної діяльності учнів і ступенем керівництва навчальною діяльністю з боку викладача [1, 166].

Індивідуальне навчання полягає в тому, що учень виконує завдання індивідуально, але за допомогою вчителя. Воно досить ефективне, оскільки враховує особливості розвитку дитини, індивідуалізує контроль за перебігом і наслідками навчальної роботи. Проте індивідуальне навчання потребує значних матеріальних витрат, учень позбавлений можливості співпрацювати з

однолітками. Останнім часом активно використовується у формі репетиторства і консультування.

Групова робота полягає у спільних зусиллях учнів щодо вирішення поставлених учителем завдань. Вони здійснюють планування, обговорення і вибір способів вирішення навчально-пізнавальних завдань, взаємоконтроль і взаємооцінку [1, 152].

Групова форма організації навчальної діяльності учнів передбачає поділ їх на групи для розв'язання однакових чи різних завдань. Під час поділу на групи слід брати до уваги індивідуальні особливості кожного школяра, його навчальні можливості для виконання завдання.

Серед форм групової роботи основними є ланкова, бригадна, парна. Ланкова форма передбачає організацію навчальної діяльності постійних груп учнів з 4-6 осіб (на семестр або навчальний рік) з однаковою або з різною успішністю. Ефективнішою є група зі змішаним складом учнів (учні з високими, середніми та низькими навчальними можливостями). Вони працюють над єдиним завданням (вчитель пояснює матеріал, у групах здійснюють повторний аналіз за питаннями, запропонованими учителем). Оптимальна тривалість роботи в групах 5-7 хв. для молодших школярів, 10-15 хв. – середніх, 15-20 хв. – старших.

Бригадна форма передбачає формування тимчасових груп учнів для виконання навчальних завдань. Є два різновиди організації їх роботи: кооперативно-груповий (кожна група виконує частину загального завдання, що доцільно при вивченні значного за обсягом матеріалу), диференційовано-груповий (завдання з урахуванням їх складності розподіляють між учнями з різними навчальними можливостями).

Парна робота полягає в допомозі сильного учня слабшим, у взаємодопомозі. Склад пар визначає вчитель, враховуючи симпатії або можливості учнів. Пари можуть мати постійний (статичні) і змінний склад (динамічні). Головне за парної організації навчальної діяльності – взаємонавчання і взаємоконтроль. Згідно з методикою цієї системи учитель

готує навчальне завдання для кожної пари учнів; один учень озвучує зміст завдання, другий формулює уточнюючі запитання, пропонує послідовність його розв'язання, потім навпаки; учні обмінюються результатом навчальної праці і перевіряють його; той, хто допустив помилки, робить усний розбір під контролем партнера; потім партнери змінюються і все починається спочатку, але з іншими завданнями.

Тому, однією з важливих умов успішної роботи вчителя в сучасній школі є усвідомлення не тільки відчуття відповідальності за свою справу, але і внутрішньої свободи. Разом з тим, він має взяти на себе абсолютну відповідальність за результат навчально-виховної діяльності. Вчитель підвищить якість навчання дітей лише, якщо володітиме цілим комплексом професійних здібностей, знань і навичок педагогічної діяльності. Тобто, вони мають бути майстрами своєї справи, а тому у професійній діяльності використовувати різноманітні форми навчання.

Таким чином, ефективність навчального процесу значною мірою залежить від уміння вчителя грамотно вибрати і правильно організувати ту чи іншу форму проведення уроку.

Література:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів ВНЗ / Н.П. Волкова. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – С. 165-351.
2. Гордуз Н. Нестандартні форми навчання молодших школярів на уроках рідної мови // Початкова школа. – 2003. – №4. – С.1-4.
3. Форми навчання в школі: Книга для вчителя / Ю.І.Мальований, В.Є.Римаренко, Л.П.Вороніна та інші; За ред. Ю.І. Мальованого. – К. : Освіта, 1992. – 160 с.

Колеснік К.А. Особливості організації індивідуальних та групових форм навчання молодших школярів / К.А. Колеснік // Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього : Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 20-21 травня 2016 року). – Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2016. – С. 79-81.